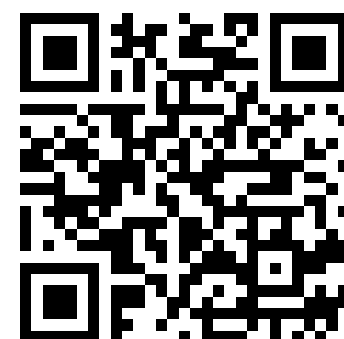

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

m

273

1870-1871

*Zeven overeenkomsten, contracten enz. met
inlandsche Indische vorsten.*

GELEIDENDE BRIEF.

N°. 1.

's GRAVENHAGE, den 19den September 1870.

Ingevolge 's Konings magtiging, heb ik de eer, ter voldoening aan het tweede lid van art. 44 van het Reglement op het beleid der regering van Nederlandsch Indie, U Hoog-Edel Gestrenge te doen toekomen afschriften van:

1°. de overeenkomst met den vorst van Pambaoewang (Mandhar), gedagteekend 29 Augustus 1868;

2°. de overeenkomst met den sultan van Lingga, Riouw en onderhoorigheden, gedagteekend 30 September 1868; en

3°. de acten van erkenning en bevestiging en verklaring van de vorsten van:

Serdang (afdeeling Siak en onderhoorigheden), gedagteekend 16 Augustus 1862, 6 October 1865 en 9 Januarij 1869;

Langkat (zelfde afdeeling), gedagteekend 21 October 1865 en 9 Januarij 1869;

Deli of Delli (zelfde afdeeling), gedagteekend 12 Januarij 1869;

Sanggar (Sumbawa), gedagteekend 26 Julij 1869; en

van den voogd van den minderjarigen vorst van Bima (zelfde eiland), gedagteekend 27 Julij 1869.

Deze documenten zijn door den Gouverneur-Generaal, voor zoo veel noodig, goedgekeurd en bekrachtigd.

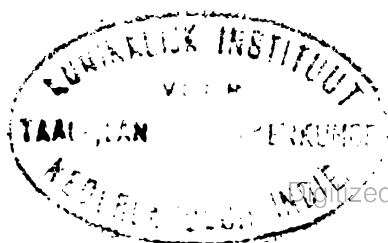
De acte van erkenning en verklaring van den vorst van Serdang van 16 Augustus 1862 en zijne verklaring van 6 October 1865, zijn reeds bij ministerieel schrijven van 24 April 1866, lit. H, n°. 9, aan de Staten-Generaal medegedeeld. Bij de toezending eener nieuwe expeditie van dergelijke bescheiden aan de Tweede Kamer, bij brief van den Minister van Kolonien van 18 November 1867, lit. H, n°. 18, zijn die stukken echter niet weder overgelegd, omdat sedert gegronde twijfel was ontstaan of daaraan 's Gouverneur-Generaals goedkeuring en bekrachtiging wel verleend was. Bij het besluit van dien landvoogd van 26 October 1869 is aan dien eisch voldaan, voor zoo veel betreft de verklaring van October 1865, waarbij die van Augustus 1862 is hernieuwd geworden met zoodanige wijzigingen als sedert noodig waren voorgekomen.

Nota's van toelichting vergezellen de voormelde overeenkomsten en acten.

De Minister van Kolonien,

DE WAAL.

Aan
den Heere Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal.

Zeven overeenkomsten, contracten enz. met
inlandsche Indische vorsten.

N°. 2.

OVEREENKOMST met Pambaoewang (Mandhar) 29 Augustus 1868.

Nademaal de vorst van Pambaoewang (Mandhar) LA MADDOESILA in het laatst van 1866 is komen te overlijden.

Nademaal de hadat van Pambaoewang tot de verkiezing van een nieuwen vorst overgegaan zijnde tot vorst verkozen heeft:

LA PASAOE, vorst van Tjinrana (Mandhar).

Nademaal de nieuwe vorst verplicht is, alvorens die waardigheid te aanvaarden, zich tot de getrouwe nakoming van het in 1862 (1) door zijn voorganger met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement gesloten contract te verbinden, maar door het verloren gaan van het aan den vorst van Pambaoewang uitgereikt exemplaar van het bovengemeld contract, het sluiten van een nieuw contract noodzakelijk is.

Zoo heb ik JOHANNES ANTHONIUS BARKERS, ridder der Militaire Willemsorde vierde klasse en van den Nederlandschen Leeuw, Gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, op heden den 29 Augustus 1800 acht en zestig, onder nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie, met LA PASAOE, vorst van Tjinrana en van Pambaoewang en met den hadat van laatstgenoemd rijk, gesloten de onder volgende overeenkomst:

Art. 1.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verklaren voor zich en hunne nakomelingen, dat het rijk van Pambaoewang (Mandhar), een gedeelte uitmaakt van Nederlandsch Indie en gevolglijk staat onder de opperheerschappij van Nederland.

Art. 2.

De vorst en de hadat van Pambaoewang (Mandhar), verbinden zich tot het voortdurend onderhouden van vrede en vriendschap met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, te zijn de vijanden van de vijanden van Nederland, en de vrienden van de vrienden van Nederland, mitsgaders om op aanzoek van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement de hulp te verleen, welke in hun vermogen is met menschen, wapenen en vaartuigen tegen de vijanden van Nederland en aan de vrienden van Nederland.

Art. 3.

De vorst en de hadat van Pambaoewang (Mandhar), verbinden zich om geen brieven, geschenken, zendelingen of gezanten te bestemmen naar de gezaghebbenden van eenige andere natie als de Nederlanders, en even zoo om geene brieven of geschenken aan te nemen, noch zendelingen of gezanten te ontvangen van zoodanige gezaghebbenden, zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement van Nederlandsch Indie.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich tevens niet te gedoogen, dat die bestemming, aanneming of ontvangst van brieven, geschenken, zendelingen of ge-

zanten door of namens hunne kinderen of aanverwanten plaats vinde.

Art. 4.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich, om naar vermogen mede te werken tot de daarstelling ten koste van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement van alle versterkingen, gebouwen en magazijnen, welke het Nederlandsch-Indisch Gouvernement later noodig achten mogt binnen het land van Pambaoewang op te rigten, tot welk einde zij zich mede verbinden het benodigde terrein beschikbaar te stellen.

Art. 5.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich geene versterkingen op te werpen zonder voorkennis van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en om zelfs die versterkingen, welke met die voorkennis mogten opgeworpen zijn, op de eerste aanzegging te slechten.

Art. 6.

Wanneer het Nederlandsch-Indisch Gouvernement mogt goedvinden tegen deszelfs vijanden strijdmiddelen, zoowel in manschappen als in oorlogsbehoefden en geschut het rijk van Pambaoewang te doen doortrekken, of zendelingen naar dien vijand af te vaardigen, verbinden zich de vorsten de hadat alle gevorderde hulp en bijstand te bieden en door hunne onderdanen te doen bieden, zoowel ten aanzien van het leveren van volk en vaartuigen, als tot het geven van levensonderhoud, alles ten koste van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement.

Art. 7.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich, het welzijn des volks te bevordoren, met regtvaardigheid te regeren, den landbouw, de nijverheid, den handel, de scheepvaart en alle wettige en nuttige ondernemingen te beschermen, geene verordeningen te maken door welke die zouden belemmerd worden, en niet willekeurig te beschikken ove. de personen en goederen van hunne onderdanen.

Art. 8.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich den zeeroof met a magt tegen te gaan.

Art. 9.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich aan alle schepen en vaartuigen, welke op de kusten van hun rijk in nood mogten vervallen, te verleen bijstand, de schipbreukelingen te verzorgen en zich geene van hunne goederen toe te eigenen, noch te gedoogen, dat hunne ondergeschikten zich die toeëigenen.

(1) Gedrukte stukken Tweede Kamer 1864—1865 (XXI).

Art. 10.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich schepen of vaartuigen of goederen, welke uit zee aan de stranden van hun rijk mogten aandrijven of aangebragt worden, en welker eigenaren onbekend zijn, te bergen, of wel ten behoeve van de belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien deze niet kunnen bewaard worden.

Art. 11.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich van het stranden of aanbrengen uit zee, van schepen, vaartuigen of goederen, onverwijld kennis te geven aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Art. 12.

De vorst en de hadat van Pambaoewang kunnen vorderen hulp- en bergloon; hetzelfde wordt naar mate van de moeite door den vorst en den hadat van Pambaoewang begroot; de vorst geeft van deze begrooting onverwijld kennis aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De belanghebbenden die zich met deze begrooting mogten bezwaard gevoelen, kunnen de beslissing inroepen van den Gouverneur-Generaal, door tusschenkomst van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Art. 13.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich in hun rijk niet te dulden menschenroof en den handel in menschen, noch in- en uitvoer van slaven.

Art. 14.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich de bevoegdheid, om onder den grond te graven, en uit dat graven vruchten te trekken, niet te zullen afstaan aan personen niet behoorende tot hunne inheemsche onderdanen, dan na voorafgaand overleg en in overeenstemming dien-aangaande met den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, opdat bedoelde ondernemingen van nijverheid geregeld worden in het meeste voordeel van het rijk van Pambaoewang, zonder dat het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zich in dat voordeel eenig aandeel verstaat voor te behouden.

Art. 15.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich geene gronden te verhuren aan personen, niet behoorende tot hunne inheemsche onderdanen, dan met voorweten van het Nederlandsch-Indische Gouvernement, opdat die huur telkens, wanneer zulks het Gouvernement van Nederlandsch Indie mogt noodig voorkomen, geregeld worde in overeenstemming met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zonder eenig voorbehoud van winst voor het Gouvernement, maar in het meeste belang van het rijk van Pambaoewang.

Art. 16.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich om aan Europeanen of andere Westersche of Oostersche vreemdelingen, geene gronden af te staan, en hunne toelating of vestiging buiten de havens van het rijk niet te vergunnen, zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Handelaars echter, kunnen in de havens van het rijk van Pambaoewang worden toegelaten en aldaar verblijf houden, zonder die voorkennis en toestemming, zoo lang zij de orde en rust niet verstoren.

Van hun gedurende meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens wordt door den vorst en den hadat van Pambaoewang kennis gegeven aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Art. 17.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich, aan allen, die zich met vergunning van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement binnen hun rijk bevinden, te verlenen bescherming van personen en goederen.

Art. 18.

Handelaren en vaartuigen van het rijk van Pambaoewang moeten voeren de Nederlandsche vlag en genieten in den handel op Java en in alle andere landen onder het bestuur van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, al de regten, die aan onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zijn toegekend, mits voorzien zijnde voor Europeesch getuigde vaartuigen van eenen zeebrief en voor inlandsch getuigde vaartuigen van eenen behoorlijken pas van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement of van den vorst van Pambaoewang.

Art. 19.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich de Nederlandsch-Indische muntspecien, zoo als die door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement worden vastgesteld, steeds in het land van Pambaoewang als gangbaar en wettig betaalmiddel toe te laten.

Art. 20.

De vorst en de hadat van Pambaoewang verbinden zich in het rijk niet toe te laten, personen, die zich zonder verlof uit de land- of zeemagt van Nederland of deszelfs bezittingen daarbuiten, mogten verwijderd hebben, noch misdadigers of veroordeelden uit eenig gedeelte van Nederlandsch Indie ontvlugt; zoodanige personen worden bij ontdekking dan wel op aanvraag aan het Gouvernement uitgelovd.

Art. 21.

Om alle twisten over het straffen van misdadigers voor te komen wordt uitdrukkelijk bepaald, dat elke misdadiger wordt gestraft volgens de wetten van het land en op het land, waar hij zijne misdaad gepleegd heeft.

Europeanen en andere Oostersche of Westersche vreemdelingen en de met dezen gelijk gestelden, zoomede inboorlingen, die niet tot de onderdanen van Pambaoewang behooren, on die de Christelijke godsdienst belijden, binnen het gebied van Pambaoewang misdrijf plegende, worden volgens de wetten van het Gouvernement gestraft.

Art. 22.

Bij overlijden of aftreden van den vorst behoort de hadat daarvan onverwijld kennis te geven aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De hadat geeft alsdan tevens kennis, wie volgens de instellingen des lands tot opvolger van den vorst gekozen is.

De gekozen vorst wordt door den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden onder nadere goedkeuring van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement erkend, en is gehonden zich schriftelijk te verbinden tot de nakoming van de onderwerpelijke overeenkomst, alvorens door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement te worden bevestigd.

Art. 23.

Het Nederlandsch-Indisch Gouvernement verklaart zich met het inwendig bestuur van het rijk van Pambaoewang niet te zullen bemoeijen zoolang deze overeenkomst door Pambaoewang getrouw en stiptelijk wordt nagekomen.

Art. 24.

Omtrent punten, bij dit contract niet voorzien en die nader blijken mogten regeling te behoeven, wordt voorts overeengekomen, dat partijen zich deswege in der minne zullen verstaan.

Art. 25.

Dit contract vervangt alle vroegere overeenkomsten tusschen de voormalige vereenigde Oost-Indische Compagnie of door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met het rijk van Pambaoewang gesloten, voor zoover dezelve strijdig zijn met het bij dit contract overeengekomene.

En opdat het ten allen tijde blijke, dat het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en genoemde vorst benevens de hadat van Pambaoewang, zuiver meenen de opgemelde overeenkomst met alle opregtheid gestand te doen, zoo hebben zij dit contract met hun zegel en hunne handteekeningen bekrachtigd.

Aldus gedaan ten Gouvernementshuize te Macassar, op

De aanwezige leden van den hadat van Pambaoewang:

Handteekening
van Daeng (in Macassaarsche karakters) SIKATIE
Maradia Matowa.

Handteekening
van Poewanna (een kruis) KAPARA
Pabitjara Adola.

Handteekening
van Daeng (in Macassaarsche karakters) MALLABANG,
Pabitjara Pambaoewang.

Handteekening:
van Poewanna (in Macassaarsche karakters) SALE,
Pabitjara Lalong Panoewa.

In onze tegenwoordigheid:

De Adsisistent-resident en Magistraat,
(w. g.) VAN MERKESTEYN.

*De Controleur ter beschikking van den gouverneur
van Celebes en onderhoorigheden,*
(w. g.) BENSACH.

De Kapitein der Wadjorezen,
(w. g.) onleesbaar.

*De Secretaris van het gouvernement Celebes
en onderhoorigheden,*
(w. g.) JEEKEL.

De Kapitein der Maleijers te Macassar,
(w. g.) onleesbaar.

De Kapitein der Endinezen,
(w. g.) onleesbaar.

Deze overeenkomst is goedgekeurd en bekrachtigd op heden, den drie en twintigsten Augustus achttien honderd negen en zestig.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie,
(w. g.) P. MIJER.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,
De Algemeene Secretaris,
(w. g.) VAN HARENCARSPER.

Voor eensluidend afschrift.
De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,
FEITH.

NOTA VAN TOELICHTING op het contract met den vorst van Tjinrana en Pambaoewang den 29 Augustus 1868 gesloten.

Het rijk van Pambaoewang wordt niet genoemd onder de Mandharsche staatjes, die zich in 1667 bij het Celebesche bondgenootschap, waarvan de Oost-Indische Compagnie het hoofd was, aansloten.

De Compagnie kwam slechts zeldzaam met Mandhar, dus ook met Pambaoewang, in aanraking.

Trouwens dit was vóór den val van Boni ook in 1859 ook zelfs met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement het geval, om redenen reeds vroeger, te weten in de nota's van toelichting, behoorende bij de onlangs met Madjone en Tappalang gesloten contracten, opgenomen (1).

Evenwel trad Pambaoewang den 22 Augustus 1825 tot het vernieuwd Boengaisch contract toe.

Een in 1859 door LAKAPERRE, zoon van den vorst van Pambaoewang LA MADDOESILA met behulp van LA-MATOEPOEWANG (een afgezette vorst van Mamoedjoe) op de praauw van een gouvernements-onderdaan gepleegde moord, gaf aanleiding, dat aan den vorst van Pambaoewang eene schadevergoeding werd opgelegd.

Aan dezen eisch, waaraan door het zenden van een oorlogsstoomschip kracht bijgezet werd, voldeed de vorst van Pambaoewang, maar naauwelijks was het stoomschip naar Macassar teruggeloerd, of hij eischte van den vorst van Mamoedjoe, dat deze hem de helft van die schadevergoeding zou terug betalen.

Hoe onbillijk deze eisch ook ware, aangezien LA MATOEPOEWANG als vorst ontslagen was, en zich nooit aan het gezag van zijn broeder MOLOWANGING ANA I LOTONG, den nieuwen vorst van Mamoedjoe, had willen onderwerpen, was deze laatste toch verplicht toe te geven, daar hij zich niet sterk genoeg rekende, om aan de vereenigde

(1) Gedrukte stukken 1869—1870 (27).

krachten van Pambaoewang en Tjinrana, welks vorst een zoon van dien van Pambaoewang was, weerstand te bieden.

De vorst van Mamoejoe betaalde dus de van hem geëischte som, maar riep de tusschenkomst van den Gouverneur in, ten einde langs dien weg het geld terug te krijgen.

Maar de vorst van Pambaoewang was niet in der minne tot die restitutie te bewegen.

Toen dus in 1862 de herhaalde strandrooverijen en andere gewelddadigheden, waaraan eenige staatjes van Mandhar zich schuldig maakten, het Gouvernement tot het zenden van eene expeditie daarheen noopten, werd van die gelegenheid tevens gebruik gemaakt om van den vorst van Pambaoewang de wederrogtelijk door hem van Mamoejoe afgeëischte som terug te vorderen, — aan welke vordering dadelijk door den vorst voldaan werd; — terwijl hij ook even als de andere vorsten van Mandhar een nieuw contract aanging tot betere regeling van wederzijdsche regten en verplichtingen.

Terwijl Balangnipa en Tappalang zich reeds kort daarna weder herhaalde malen aan strandroof en andere overtredingen der contracten schuldig maakten, gaf Pambaoewang gedurende drie jaren weinig reden tot klagen aan het Gouvernement.

In December 1865 stootte echter een tot een der Europeesche mogenheden behoorend schip op de reven voor Pambaoewang.

Om het schip te redden besloot de gezagvoerder de lading, die grootendeels uit rijst bestond, te doen lossen, waarin de vorst en de bevolking van Pambaoewang hem behulpzaam waren.

Zij maakten echter van die gelegenheid gebruik om het grootste gedeelte van de rijst, na het vlot raken van het schip, achter te houden.

Na de aankomst van het schip te Soerabaja riepen de agenten de tusschenkomst van het Gouvernement in tot het verkrijgen van schadevergoeding wegens hetgeen door den vorst en het volk van Pambaoewang meer was teruggehouden, dan hun volgens de met den gezagvoerder gesloten overeenkomst wettig toekwam. Dit had ten gevolge, dat het Gouvernement in de maand December 1866 bepaalde dat van den vorst van Pambaoewang ten behoeve van regt-hebbenden eene billijke schadevergoeding geëischt zoude worden.

Reeds eenige maanden vroeger was door het Gouvernement tot het zenden van eene tweede expeditie naar Mandhar besloten van wege de tegen sommige rijkjes bestaande grieven.

Een zamenloop van omstandigheden was oorzaak, dat die expeditie verschoven werd en niet voor November 1867 plaats kon hebben.

Inmiddels voogde zich bij de eerste grieven tegen het rijk van Pambaoewang eene nieuwe. De vorst LA MADDOESILA overleed namelijk in het laatst van 1866 en tot opvolger werd door den hadat en het volk van Pambaoewang verkozen diens zoon, de vorst van Tjinrana, LA PASAOE, zonder dat van het voorgevallen sterfgeval of van de gedane keuze van een nieuwen vorst aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden kennis gegeven werd, zoo als de hadat, volgens het in 1862 (1) gesloten contract, verplicht was te doen.

Eindelijk had de voorgenomen expeditie in November 1867 plaats.

Balangnipa, dat toen, in weerwil dat het daartoe nog eenigen tijd geschonken kreeg, aan de eischen van het Gouvernement niet voldeed, onderging eene strenge tuchting.

Pambaoewang toonde zich echter bereid om aan die eischen te voldoen, en bragt ten bewijze daarvan binnen korten tijd ongeveer de helft van de geëischte som bijeen, hetgeen voorloopig in mindering aangeboden werd met het nederig verzoek, dat voor het overige eenig uitstel verleend mogt worden.

Aangezien de redenen daarvoor opgegeven, alleziens aanneemlijk voorkwamen, werd hun het gevraagde uitstel geschonken onder voorwaarde, dat de hadat na verloop van drie maanden met den nieuwen vorst naar Macassar opkomen zoude om het nog niet voldane gedeelte der schadevergoeding aan te zuiveren, en het reeds betaalde, voor zoo ver hetzelfde in gouden en zilveren sieraden bestond, tegen geld in te wisselen, en tevens de bevestiging van den vorst in zijne waardigheid te verzoeken.

Ofschoon aan deze voorwaarde niet op den bepaalden tijd voldaan werd, verscheen de hadat van Pambaoewang toch den 24sten Julij jl. met dat doel te Macassar.

Niet lang daarna werd ook het nog verschuldigd gedeelte der schadevergoeding, hierboven bedoeld, betaald.

Daar het echter gebleken was dat het aan den vorst en den hadat van Pambaoewang uitgereikte exemplaar van het contract van 1862 verloren was gegaan, kwam het noodzakelijk voor bij de bevestiging van den vorst tevens een nieuw contract te sluiten.

Dit contract is echter geheel gelijk aan dat van 1862.

(1) Gedrukte stukken Tweede Kamer, 1864—1865 (XXI).

*Zeven overeenkomsten, contracten enz. met
inlandsche Indische vorsten.*

N°. 3.

OVEREENKOMST met Lingga, Riouw en onderhoorigheden,
30 September 1868.

De resident van Riouw en onderhoorigheden, als gevolmachtigde van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en Zijne Hoogheid de Sultan van het rijk van Lingga, Riouw en onderhoorigheden en zijne rijks grooten, overwegende dat ten gevolge van de veranderde omstandigheden sedert het sluiten van het laatste contract tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en Zijne Hoogheid den sultan en zijne rijks grooten voornoemd, op 1 December 1857 (1), het wenschelijk is geworden eenige wijziging of uitbreiding te brengen in eenige bedingen van dat contract, in den geest zoo als daarbij is bepaald, zijn onder de nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie overeengekomen, als volgt:

Art. 1.

Ten einde beter toezigt te kunnen houden op de steeds in aantal toenemende Chinezen, die zijn 's Gouvernements onderdanen, en om Zijne Hoogheid den sultan en zijne rijks grooten te gemakkelijker met raad en voorlichting te kunnen bijstaan, worden, naar aanleiding van art. 4 van het contract van 1 December 1857, op eenige plaatsen buiten Tandjong-Pinang, ambtenaren van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement gevestigd.

Art. 2.

De plaatsen, waar de ambtenaren, bedoeld in art. 1, worden gevestigd, zijn:

1. Daï op het eiland Lingga, waar een assistent-resident wordt geplaatst;
2. Karimon.
3. Het eiland Boewe;
4. Pengoedjang op het eiland Bintang;
5. Goenong Kidjang, mede op het eiland Bintang.

Art. 3.

Zijne Hoogheid de sultan en zijne rijks grooten verklaren geene vergoeding te verlangen voor den grond, benodigd voor de vestiging der in art. 2 bedoelde ambtenaren en het hun toegevoegde personeel.

Art. 4.

Mitsdien worden opgericht de volgende afdelingen voor zooveel betreft de verhouding van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, tot deszelfs regtstreeksche onderdanen.

1. Lingga.
2. Karimon.
3. Batam.
4. Noord Bintang.
5. Zuid Bintang.
6. Tandjong Pinang.

(1) Gedrukte stukken Tweede Kamer 1858—1859 (XXIII).
N°. 15. 3.

Art. 5.

Aangezien de zeerooverij op groote schaal in het rijk van Lingga, Riouw en onderhoorigheden niet meer bestaat, doch de veiligheid der kusten en wateren toch nog zeer veel te wenschen overlaat, wordt naar aanleiding van het bepaalde bij art. 13 van het contract van 1 December 1857, opgeheven de uitkoering van de verschillende sommen gelds door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement aan Zijne Hoogheid den sultan en zijne rijks grooten en hoofden tot gezamenlijken tegengang van den zeeroof, tot nog toe uitgekeerd.

Het Nederlandsch-Indisch Gouvernement verbindt zich daarvoor verschillende middelen van politie in de plaats te stellen.

Art. 6.

Tot het wegnemen der moeilijkheden, die het gevolg zijn van de beperking van 's Gouvernements pachtgebied tot een gedeelte der eilanden, die behooren tot het rijk van Lingga, Riouw en onderhoorigheden, wordt overeengekomen, dat het pachtgebied van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, betreffende de thans vigerende gouvernementspachten, gerekend van 1 Januarij 1869 of van zoodanigen lateren dag in dat jaar als Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal zal goedvinden, zich zal uitstrekken over al de landen, behoorende tot het rijk van Lingga, Riouw en onderhoorigheden, met uitzondering van de eilanden in de Chinesche zee (Poeloe Toedjoeh) en de landen op de kust van Sumatra.

Art. 7.

Ingevolge het bepaalde bij art. 24 van het contract van 1 December 1857, wordt door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, gerekend van 1 Januarij 1869, of van zoodanigen lateren dag in dat jaar als Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal zal goedvinden, eene jaarlijksche som verzekerd van f 35 000 aan Zijne Hoogheid den sultan en van f 5000 aan Zijne Hoogheid den onderkoning van Riouw en hunne opvolgers.

Aldus gedaan te Tandjang Pinang, in het residentiehuis op den 30sten September 1868, zijnde van deze overeenkomst opgemaakt en door partijen met hunne handteekeningen en zegels bekrachtigd drie eensluitende expeditien, om te dienen waar zulks gevorderd mogt worden.

De Resident van Riouw,

(w. g.) NETSCHER.

Ter linkerzijde stond het zegel van den sultan van Lingga, Riouw en onderhoorigheden in zwarten inkt afgedrukt.

Daaronder stond het zegel van den onderkoning van Riouw in rooden inkt afgedrukt.

Deze overeenkomst is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den eersten October achttien honderd negen en zestig.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie,
(w. g.) P. MIJER.

'Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,
(w. g.) VAN HARENCARPEL.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,
(get.) BOOL.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

FEITH.

NOTA VAN TOELICHTING op de overeenkomst met den sultan van Lingga, Riouw en onderhoorigheden den 20sten September 1868 gesloten.

Deze overeenkomst is aangegaan in verband met maatregelen tot verbetering van het Nederlandsch bestuur in

het betrokken gewest. Zij brengt geene verandering in de politieke verhouding van het rijk van Lingga, Riouw en onderhoorigheden, tot het Nederlandsch-Indisch Gouvernement. De ambtenaren die buiten de hoofdplaats worden bescheiden, zullen geen gezag voeren over de inheemsche bevolking maar alleen over de gouvernements-onderdanen, zoodat ook speciaal bij art. 4 is gestipuleerd, dat de verdeling van het eilandengebied in *afdeelingen* alleen betreft de verhouding van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement tot deszelfs regtstreeksche onderdanen. Om die reden was het ook niet noodig bij de overeenkomst de grenzen der afdeelingen vast te stellen, aangezien de aanleiding tot die verdeling niet is van territoriaal aard, maar ten grondslag heeft het aantal gouvernements-onderdanen en hunne meerdere of mindere verspreiding. De vaststelling der grenzen binnen welke de ambtenaren hun toezigt over 's Gouvernements onderdanen moeten uitoefenen, is dus eene zaak die alleen door het Gouvernement behoeft te worden uitgemaakt.

Alleen voor de uitbreiding van het pachtgebied was het noodig de grenzen te omschrijven, opdat op de daar buiten liggende landen geene verandering kome in de wijze waarop de vorsten hunne inkomsten heffen.

Daarom zijn de eilanden in de Chinesche Zee en de landen op de kust van Sumatra, waar slechts eene zeer geringe bevolking is en zeer weinige gouvernements-onderdanen zich gevestigd hebben, bij art. 6 der overeenkomst van het nieuwe pachtgebied uitgesloten.

ACTE VAN ERKENNING.

Aangezien het den resident van Riouw en onderhoorigheden gebleken is, dat in de Regering van het landschap Serdang en onderhoorigheden, Pertjoet, Danai, Pabaoengan, Bedagay en Padang, behoorende tot het rijk Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden, wettig is opgetreden als radja onder den naam van sultan BASJAR OEDIN en als zoodanig behoort te worden erkend, en aangezien door hem op heden in handen van den resident voornoemd, de aan deze acte gehechte verklaring is afgelegd en beëdigd.

Zoo is het dat de resident voornoemd heeft goedgevonden, als gevolmagtigde van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, dat de opperheerschappij uitoefent over het rijk van Siak Srie Indrapoera, voornoemden sultan BASJAR OEDIN in zijnen rang als radja over het landschap Serdang en onderhoorigheden te erkennen, gelijk geschiedt bij deze.

Ten blijke waarvan deze acte is opgemaakt en onderteekend door den resident van Riouw en onderhoorigheden op heden den 16den Augustus 1862.

(w. g.) E. NETSCHER.

VERKLARING.

Ik ondergeteekende sultan BASJAR OEDIN beloof plegtiglijk:

Art. 1.

Den sultan van Siak Srie Indrapoera te erkennen als mijn vorst onder de souvereiniteit van het Nederlandsch Indisch Gouvernement, als soeverein over het rijk Siak Srie Indrapoera.

Art. 2.

De rust en orde in mijn rijk en met mijne naburen te handhaven.

Art. 3.

Den handel en landbouw te beschermen en te bevorderen.

Art. 4.

Den handel in slaven met alle magt tegen te gaan.

Art. 5.

Aan onderdanen van het Gouvernement, die zich aan misdrijf hebben schuldig gemaakt, geene schuilplaats te verleenen.

Art. 6.

Van vreemde mogendheden of vorsten of van derzelve vertegenwoordigers of agenten geene brieven, geschenken aan te nemen of zendingen te ontvangen, zonder voorkennis of toestemming van den resident van Riouw en onderhoorigheden.

Art. 7.

Niet toe te laten, dat Europeanen zich, zonder die voorkennis en toestemming, binnen mijn rijk vestigen.

Hebbende ik deze verklaring met eede bevestigd, en ten blijke daarvan deze acte onderteekend op heden den 16den Augustus 1862.

In onze tegenwoordigheid.

(w. g.) E. NETSCHER,

Resident van Riouw en onderhoorigheden.

(w. g.) H. A. MODDERMAN,

Kapitein-Luitenant ter zee, Stations-kommandant in de wateren van Riouw en Lingga,

(w. g.) M. J. A. ARNOLD,

Assistent-resident van Siak Srie Indrapoera.

Voor eensluidende afschriften,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) VAN DEINSE.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

FEITH.

VERKLARING.

Ik ondergeteekende sultan WASSAROEDIN (BASJAR OEDIN) erken dat ik mij schuldig gevoel jegens het Nederlandsch-Indische Gouvernement, door namelijk:

1°. niet aan de beslissing van den resident van Riouw en onderhoorigheden te onderwerpen mijn geschil met den sultan van Deli, betreffende het landschap Danai, maar daarentegen dat landschap met de wapenen te bemagtigen, waardoor ik heb overtreden art. 2 der verklaring door mij afgelegd op den 16den Augustus 1862 (16 Sapar 1279); (1)

2°. met gebruik te maken van het zegel dat mij op mijn verzoek door den resident van Borneo en onderhoorigheden is geschonken, waardoor ik niet heb in acht genomen den eerbied dien ik jegens het Nederlandsch-Indisch Gouvernement behoort te betoonen;

3°. de raadgevingen van den controleur van Deli, die is vertegenwoordiger van den resident van Riouw en onderhoorigheden, niet op te volgen en niet naar behooren in zijn land te ontvangen.

Aangezien de resident van Riouw en onderhoorigheden als vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indische Gouvernement, mij deze overtredingen heeft vergeven en heeft

(1) Gedrukte stukken Tweede Kamer 1865-1866 (117) en 1867-1868 (31).

verklaard mij weder als vriend van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement te willen aannemen;

Zoo is het:

dat ik bij deze vernieuw de verklaring afgelegd op den 16den Augustus 1862 (16 Safar 1279), met zoodanige wijzigingen als tot bestendiging der rust in dit gedeelte van het eiland Sumatra zijn noodig voorgekomen.

Dien ten gevolge verklaar ik sultan WASSAROEDIN (BASJAR OEDIN) plegtiglijk:

Art. 1.

De sultan van Siak Sri Indrapoera te erkennen als mijn vorst, onder de souvereiniteit van het Nederlandsch Indische Gouvernement, als soeverein van het rijk Siak Sri Indrapoera.

Art. 2.

Tot mijn gebied geene andere landen te rekenen dan de landschappen Serdang en Pabaoengan, zonder dat ik immer zal trachten regten te doen gelden op de landschappen Pertjoet, Danai, Bedagay en Padang, die van oudsher hebben gestaan onder het gezag van den sultan van Deli.

Art. 3.

De rust en vrede in mijn rijk en met mijne naburen te handhaven.

Art. 4.

Den handel en landbouw te beschermen en te bevorderen.

Art. 5.

Den handel in slaven met alle magt tegen te gaan.

Art. 6.

Aan onderdanen van het Gouvernement, die zich aan misdrijf hebben schuldig gemaakt, geene schuilplaats te verleenen.

Art. 7.

Aan Europeanen en andere Oostersche of Westersche vreemdelingen geene gronden af te staan en hunne toelating of vestiging buiten de havens van zijn rijk niet te vergunnen, zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den resident van Riouw en onderhoorigheden.

Handelaars echter zullen in de havens van Serdang worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden, zonder die voorkennis en toestemming, zoo lang zij de orde en rust niet verstoren, zullende van hun gedurende meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens, door den vorst kennis moeten worden gegeven aan den resident van Riouw en onderhoorigheden.

Gedaan te Serdang den 6den October 1865.

De Resident van Riouw,
(was get.) E. NETSCHER.

Ter linkerzijde stond het stempel met blaauwen inkt afgedrukt van den resident van Riouw.

Onder stonden de zegels met zwarten inkt afgedrukt van den sultan van Serdang, BASJAR OEDIN, en van zijne rijksgrouten.

Op de voorwaarden vermeld in de bovenstaande ver-

klaring, wordt door den ondergeteekende vernieuwd de acte gedagteekend 16 Augustus 1862, waarbij sultan BASJAR OEDIN is erkend als vorst van het landschap Serdang.

De Resident van Riouw,
(w. g.) E. NETSCHER.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) VAN HARENCARPEL.

Voor eensluidend afschrift,
De Secretaris-Generaal bij het
Ministerie van Kolonien,

FEITH.

P.M. Deze verklaring is door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie goedgekeurd en bekrachtigd den 26sten October 1869.

VERKLARING.

Ik ondergeteekende sultan BASJAR OEDIN, vorst van Serdang, in aanmerking nemende, dat bij de door mij op 6 October 1865 (15 Djoemadi Lawal 1282) afgelegde verklaring (1) eenige punten zijn voorbijgezien, waarvan de opvolging echter kan strekken tot welzijn van mijn land en volk, verklaar thans plegtiglijk, dat ik niet alleen de bovenbedoelde verklaring in alle deelen getrouw zal nakomen, maar dat ik evenzeer zoo zal handelen omtrent de volgende punten:

ten eerste, dat ik het welzijn des volks zal bevorderen;

ten tweede, dat ik met regtvaardigheid zal regeren;

ten derde, dat ik den zeeroof zal beletten;

ten vierde, dat ik de nijverheid zal beschermen;

ten vijfde, dat ik de scheepvaart zal beschermen;

ten zesde, dat ik aan schipbreukelingen hulp verleenen en gestrande goederen bergen zal en niet zal dulden dat mijne onderdanen zulks niet doen;

ten zevende, dat ik in geene staatkundige aanraking zal treden met vreemde mogendheden;

ten achtste, dat ik met alle te mijner beschikking staande middelen en zooveel de inwendige toestand van mijn rijk zulks toelaat, voor de uitbreiding en verbetering van het volksonderwijs zal waken.

Gedaan te Deli, den 9den Januarij 1869.

Op de voorwaarden vervat in de bovenstaande verklaring, wordt door den resident van Riouw en onderhoorigheden, onder de nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie, sultan BASJAR OEDIN, erkend als vorst van het landschap Serdang.

Gedaan te Deli, den 9den Januarij 1869.

De Resident van Riouw en onderhoorigheden,
(get.) E. NETSCHER.

Bovenstaande acte en verklaringen zijn goedgekeurd en

bekrachtigd op heden den zes en twintigsten October des jaars achttien honderd negen en zestig.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie,

(get.) P. MIJER.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(get.) VAN HARENCARSPER.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) BOOL.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

FEITH.

NOTA VAN TOELICHTING op de verklaring van den sultan BASJAR OEDIN, vorst van Serdang, van 9 Januarij 1869.

Serdang is van ouds eene onderhoorigheid van Siak geweest. Even als Langkat en Deli is het nu veertien jaren geleden bezet door de Atjehnezen, die den sultan dwongen de Atjehsche vlag te voeren en den titel aan te nemen van "Wazir sultan Atjeh."

De sultan van Serdang was echter evenmin als de overige vorsten van de Oostkust, ingenomen met de Atjehsche overheersching, en hij voegde zich bij den pangeran van Langkat, toen deze trachtte zich aan dat juk te onttrekken door de hulp van Siak en van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement.

Toen in 1862 de resident van Riouw de onderhoorigheden van Siak aan straat Malakka bezocht en te Serdang kwam, was sultan BASJAR OEDIN dadelijk bereid de soevereiniteit van Siak en Nederland te erkennen, en de Atjehsche vlag en zegel te verwisselen voor de Nederlandsche vlag en een zegel, dat genoemde resident hem, op zijn verzoek, zou schenken.

Te gelijker tijd legde de sultan op 16 Augustus 1862, (1) de gewone verklaring van erkenning van soevereiniteit af, zoo als reeds door de vorsten van Panei en Bila was gedaan, waarna hij door den resident schriftelijk werd erkend als vorst van Serdang en de onderhoorigheden Pertjoet, Danai, Pabaoengan, Bedagay en Padang.

Sultan BASJAR OEDIN gaf echter weldra blijken van niet opregt te zijn. Aangespoord door den uitgeweken laksamana van Batoe-bara, POETRA-RADJA, begon hij eene lijn te trekken met Assahan, dat voornamelijk door Chinezen van Poeloe-Pinang werd aangespoord om zich buiten alle aanraking met Siak en het Nederlandsch-Indisch Gouvernement te houden.

Hij begon, in strijd met art. 2 van zijne verklaring, zijnen nabuur den sultan van Deli met de wapenen te dreigen; hij weigerde gehoor te geven aan de tusschenkomst van den controleur te Deli tot beëindiging van grensquaestien; hij ontving dien ambtenaar op eene beleedigende wijs; hij maakte geen gebruik van het hem geschonken zegel; hij liet toe dat Assahan in Padang en Bedagay oorlog voerde.

Hierdoor werd de verhouding zoo gespannen, dat de resident van Riouw het ongeraden achtte stappen te doen, om van den vorst van Serdang de door het Gouvernement voorgeschreven wijziging te verkrijgen van art. 7 der verklaring van 16 Augustus 1862 betreffende de toelating van vreemdelingen.

Zoodanig bleven de zaken tot dat in September 1865 de militaire expeditie op de Noord-oostkust van Sumatra ver-

scheen en Assahan voor goed onderwierp. De sultan van Serdang werd beangst voor de gevolgen van zijn verzet en riep de tusschenkomst in van den controleur te Deli, om de zaken met den resident goed te maken.

Op aanraden van dien ambtenaar kwam de sultan bij den resident aan boord en verzocht, zoowel schriftelijk als mondeling, vergiffenis voor al hetgeen waarin hij jegens het Gouvernement misdaan had.

Die vergiffenis werd hem geschonken, na ernstige voorhouding van de gevolgen, die de minste afwijking van zijne verbindtenissen voor hem zou hebben.

Hij legde daarna, op 6 October 1865 (1), eene nieuwe verklaring af.

Bij de praemissen daarvan erkent de sultan schuldig te zijn aan het niet behoorlijk nakomen van hetgeen, waartoe hij zich in 1862 verbonden had, en aan ongepaste handelingen jegens het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, weshalve hij zijne verklaring van 16 Augustus 1862 vernieuwde.

Het eenige verschil tusschen de nieuwe verklaring en de vroegere is, dat, ten einde de grenzen der kleine landschappen te regelen en den sultan van Deli in zijne oude regten te herstellen, het gebied van Serdang bij art. 2 wordt beperkt tot Serdang en Pabaoengang. Voorts werd art. 8 uitgebreid met de nieuwe bepalingen omtrent het toelaten van vreemdelingen in de rijkjes van deze kust. Behalve art. 2 is deze verklaring gelijkluidend met die, welke door de vorsten van Panei Bila en Langkat waren afgelegd. Na het afleggen van deze verklaring is in overeenstemming met den gemagtigde van den sultan van Siak, sultan BASJAR OEDIN weder door den resident erkend als vorst van Serdang. Later kwam het wenschelijk voor, dat de verklaring van den vorst van Serdang nog zou worden aangevuld met eenige beloften zoo als ook door andere vorsten in Nederlandsch Indie waren afgelegd, en die moesten strekken, zoo wel tot bevordering van het welzijn van het rijk van Serdang, als tot waarborg voor inheemsche en vreemde handelaren en industrielen, dat zij in de uitoefening van hun bedrijf geene tegenwerking zouden ondervinden. Hierover met den sultan van Serdang onderhandeld en zijnerzijds volstrekt geen bezwaar tegen de aanvulling van zijne vorige verklaring gemaakt zijnde, werd eene nieuwe verklaring door hem op 9 Januarij 1869 afgelegd, waarin tevens werd opgenomen de belofte, dat hij ook die van 6 October 1865 getrouw zou nakomen, zoodat die vroegere verklaring moet worden beschouwd als in de latere te zijn geïnsereerd.

Daarna werd sultan BASJAR OEDIN door den resident op nieuw als vorst van Serdang erkend, onder voorbehoud van de nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal.

De acte van erkenning en verklaring van den Sultan van Serdang van 16 Augustus 1862 en zijne verklaring van 6 October 1865 zijn bij brief van den Minister van Kolonien van 24 April 1866, lit. H, n°. 9 (2) aan de Staten-Generaal medegedeeld. Bij de toezending eener nieuwe expeditie van inlandsche contracten aan de Tweede Kamer, bij 's Ministers schrijven van 18 November 1867, lit. H, n°. 18 (3), zijn echter die stukken niet weder overgelegd, omdat sedert twijfel was ontstaan of zij wel door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie waren goedgekeurd en bekrachtigd. Bij Indisch besluit van 26 October 1869, n°. 38, heeft nu de goedkeuring en bekrachtiging plaats gehad der voormelde verklaring van October 1865, waarbij die van Augustus 1862 is hernieuwd met wijzigingen als sedert noodig waren voorgekomen.

De Gouverneur-Generaal heeft bij die goedkeuring en bekrachtiging den resident van Riouw niet ontveinsd, dat wenschelijk ware geweest in de verklaring van Januarij 1869, voor de toekomst eene bepaling op te nemen met opzigt tot den afstand van terrein voor eventueel welligt op te rigten gouvernements-etablissemten, als ook tot de afschaffing of niet toepassing in den vervolge van de straf van rotingslagen. De resident heeft nu zijn invloed aan te wenden, dat de betrokken vorst ook hierin de inzigten der Regering volge.

(1) Gedrukte stukken Tweede Kamer 1865-1866 (117) en 1867-1868 (31).

(2) " " " " 1865-1866 (117).

(3) " " " " 1867-1868 (31).

(1) Gedrukte stukken Tweede Kamer 1865-1866 (117) en 1867-1868 (31).

*Zeven overeenkomsten, contracten enz. met
inlandsche Indische vorsten.*

N°. 5.

AKTE VAN ERKENNING.

Aangezien het den resident van Riouw en onderhoorigheden gebleken is, dat in de regering van het landschap Langkat Poeloe Kampei en Tamiang, behoorende tot het rijk Siak Sri Indrapoera en onderhoorigheden, wettig is opgetreden als radja onder den naam van Tongkoe Pangeran INDRADI RADJA AMIR en als zoodanig behoort te worden erkend, en aangezien door hem op heden in handen van den resident voornoemd de aan deze acte gehechte verklaring is afgelegd, zoo is het dat de resident voornoemd heeft goedgevonden, als gevolmagtigde van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, dat de opperheerschappij uitoefent over het rijk van Siak Sri Indrapoera, voornoemden Tongkoe Pangeran INDRADI RADJA AMIR in zijnen rang als radja, over het landschap Langkat, Poeloe Kampei en Tamiang te erkennen, gelijk geschiedt bij deze.

Ten blijk van deze acte is opgemaakt en onteekend door den resident van Riouw en onderhoorigheden op heden den 21sten October 1865.

(w. g.) E. NETSCHER.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) VAN HARENCARPEL.

Ter linkerzijde van de handteekening van den resident van Riouw stond zijn stempel met blaauwen inkt afgedrukt.

VERKLARING.

Ik ondergeteekende Tongkoe Pangeran INDRADI RADJA AMIR, beloof plegtiglijk:

Art. 1.

Den sultan van Siak Sri Indrapoera te erkennen als mijn vorst onder soevereiniteit van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement als soeverein van het rijk Siak Sri Indrapoera.

Art. 2.

Tot mijn gebied geene andere landen te rekenen dan de landschappen Langkat, Poeloe Kampei en Tamiang.

Art. 3.

De rust en vrede in mijn rijk en met mijne naburen te handhaven.

Art. 4.

Den handel en landbouw te beschermen en te bevorderen.

Art. 5.

Den handel in slaven met alle magt tegen te gaan.

Art. 6.

Aan onderdanen van het Gouvernement, die zich aan misdrijf hebben schuldig gemaakt, geen schuilplaats te verleenen.

Art. 7.

Aan Europeanen en andere Oostersche of Westersche vreemdelingen geene gronden af te staan en hunne toelating of vestiging buiten de havens van zijn rijk niet te vergunnen, zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den resident van Riouw en onderhoorigheden.

Handelaars echter zullen in de havens van Langkat worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden, zonder die voorkennis en toestemming, zoolang zij de orde en rust niet verstoren; zullende van hun gedurende meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens, door den vorst kennis moeten worden gegeven aan den resident van Riouw en onderhoorigheden.

Gedaan te Langkat, den 21sten October 1800 vijf en zestig.

De Resident van Riouw,

(w. g.) E. NETSCHER.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris.

(get.) VAN HARENCARPEL.

Ter linkerzijde van de handteekening van den resident van Riouw stond zijn zegel met blaauwen inkt afgedrukt.

Lager stonden het zegel van den pangeran INDRADI RADJA AMIR en dat van zijn rijksbestierder, beiden met zwarten inkt afgedrukt.

P. M. Deze acte en verklaring is door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie goedgekeurd en bekrachtigd den 26sten October 1869.

VERKLARING.

Ik ondergeteekende Tongkoe Pangeran INDRADI RADJA AMIR, vorst van Langkat, in aanmerking nemende dat bij de door mij op 21 October 1865 (30 Djoemadil anal 1282) afgelegde verklaring enige punten zijn voorbijgezien, waarvan de opvolging echter kan strekken tot welzijn van mijn land en volk, verklaar thans plegtiglijk, dat ik niet alleen de bovenbedoelde verklaring in alle deelen getrouw zal nakomen, maar dat ik evenzeer zoo zal handelen omtrent de volgende punten:

ten eerste, dat ik het welzijn des volks zal bevorderen;

ten tweede, dat ik met regtvaardigheid zal regeren;

ten derde, dat ik den zeeroof zal beletten;

ten vierde, dat ik de nijverheid zal beschermen;

ten vijfde, dat ik de scheepvaart zal beschermen;

ten zesde, dat ik aan schipbreukelingen hulp verleen en gestrande goederen bergen zal, en niet zal dulden dat mijne onderdanen zulks niet doen;

ten zevende, dat ik in geene staatkundige aanrakingen zal treden met vreemde mogendheden;

ten achtste, dat ik met alle te mijner beschikking staande middelen en zoo veel de inwendige toestand van het rijk zulks toelaat, voor de uitbreiding en verbetering van het volksonderwijs zal waken.

Gedaan te Deli, 9 Januarij 1869.

Op de voorwaarden, vervat in de bovenstaande verklaring, wordt door den resident van Riouw en onderhoorigheden, onder de nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie, Tongkoe Pangeran INDRADI RADJA erkend als vorst van het landschap Langkat.

Gedaan te Deli, den 9den Januarij 1869.

De Resident van Riouw en onderhoorigheden,
(w. g.) E. NETSCHER.

Bovenstaande acte en verklaringen zijn goedgekeurd en bekrachtigd op heden den zes en twintigsten October des jaars achttien honderd negen en zestig.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie,
(w. g.) P. MIJER.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,
(w. g.) VAN HARENCAARPEL.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get. BOOL.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,
FEIT.

NOTA VAN TOELICHTING op de verklaring van den vorst van Langkat, afgelegd op 9 Januarij 1869.

Langkat is geweest van ouds eene onderhoorigheid van het rijk van Siak.

Nu veertien jaren geleden is het bezet door de Atjehnezen, die den Tongkoe Pangeran dwongen de Atjehsche vlag en den titel van »Pahlawan Sultan Atjeh» dat is »legerhoofd van den sultan van Atjeh» aan te nemen.

Bovendien werd hij genoodzaakt een zijner dochters tot vrouw te geven aan Tongkoe HASIM, den stedehouder van den sultan van Atjeh langs dat gedeelte van Sumatra's Oostkust.

De Tongkoe Pangeran onderwierp zich echter niet goedschiks aan de Atjehsche overheersching, maar daar zijn suzerain, de sultan van Siak, niet bij magte was hem daarvan te ontslaan, moest hij zich wel in zijn lot schikken, tot dat hij vernam dat de sultan van Siak de souvereiniteit van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement had erkend, en daarmede een contract had gesloten, waardoor hij op de ondersteuning van het Gouvernement kon rekenen.

Hij trachtte een aantal hoofden der omliggende landen, die even als hij het Atjehsche juk moede waren, te bewe-

gen om nogmaals de hulp van Siak in te roepen en met hem ééne lijn te trekken.

Hoofden van Temiang Hamparan, Perak, Deli, Serdang, Batoe-Bara namen zijne bemiddeling aan, en in 1862 kwam hij te Siak om de hulp van den sultan en, meer nog, die van het Gouvernement in te roepen tot het verdrijven der Atjehnezen.

Op grond van art. 9 van het contract van 1 Februarij 1858 (1), waarbij het Gouvernement zich heeft verbonden het rijk van Siak en onderhoorigheden onder zijne bescherming te nemen, en den sultan in zijne regten te handhaven, verzocht deze vorst het Gouvernement zijne onderhoorigheden, die ATJEH hem had ontnomen, zonder met hem in oorlog te zijn, weder onder zijne gehoorzaamheid te brengen.

De resident van Riouw wilde trachten dit langs minnelijken weg te bewerken, en begaf zich dus naar de onderhoorigheden, ook naar Langkat.

Daar bleek het echter dat het onmogelijk was de zaken onmiddellijk te regelen.

Niet alleen dat in Langkat nog Atjehsche stedehouders waren, maar de sultan van Deli maakte aanspraak op Langkat tot en met Temiang. Langkat ontkende dat recht aan Deli en reclameerde Temiang.

Het was dus noodig dat eene algemeene regeling der grensquaestien plaats vond, alvorens met den pangeran van Langkat eenig verbond te treffen.

Dit hoofd nam echter dadelijk reeds de Nederlandsche vlag aan en wischte de woorden »Pahlawan Sultan Atjeh» van zijn zegelstempel uit.

De regeling heeft eerst plaats kunnen hebben gedurende de militaire expeditie naar de noordoostkust van Sumatra in September en October 1865. Alstoen werden de Atjehnezen van het Langkatsche grondgebied (Poeloe Kampei) verjaagd en door het Gouvernement werd als grens tusschen Temiang en het Atjehsche gebied aangenomen de rivier van Temiang.

Met Deli werd overeengekomen dat het zou afzien van alle aanspraken op Langkat en benoorden gelegen landschappen, en, in overeenstemming met eenen gemagtigde van den sultan van Siak, werd bepaald, dat het gebied van Langkat zou bestaan uit Langkat, Poeloe Kampei en Temiang.

De door den Tongkoe Pangeran op 21 October 1865 afgelegde verklaring bevat in de eerste plaats de erkenning der souvereiniteit van Siak, onder die van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, en voorts de uitdrukkelijke verklaring, dat tot Langkat slechts behooren de landschappen Langkat, Poeloe Kampei en Temiang.

Hierdoor is eene voor de rust in die streken zeer noodige grensregeling verkregen.

De overige artikelen zijn dezelfde als in 1862 door den sultan van Deli werden aangenomen, en hebben ten doel den algemeenen vrede, den handel en den landbouw te bevorderen, den slavenhandel en het herbergen van misdadigers tegen te gaan, en de verhouding van Langkat tot andere vreemde natien, zoomede het zich vestigen van hunne onderdanen aldaar, aan het toezigt van het Nederlandsch Bestuur te onderwerpen.

Na het afleggen van deze verklaring wordt de Tongkoe Pangeran INDRADI RADJA AMIR bij acte van dezelfde dagteekening door den resident van Riouw als gemagtigde van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, dat de opperheerschappij uitoefent over het rijk Siak, als radja van Langkat, Poeloe Kampei en Temiang bevestigd.

Later kwam het wenschelijk voor dat de verklaring van den vorst nog zou worden aangevuld met enige beloften, zoo als ook door andere vorsten in Nederlandsch Indie waren afgelegd en die moesten strekken, zoowel tot bevordering van het welzijn van het rijk van Langkat, als tot waarborg voor uitheemsche en vreemde handelaren en industrielen, dat zij in de uitoefening van hun bedrijf geene tegenwerking zouden ondervinden.

Hierover met den Pangeran van Langkat onderhandeld, en zijnerzijds volstrekt geen bezwaar tegen de aanvulling van zijne vorige verklaring gemaakt zijnde, werd eene nieuwe verklaring door hem op 9 Januarij 1869 afgelegd.

(1) Gedrukte stukken der Tweede Kamer 1858—1859 (XXII).

waarin tevens werd opgenomen de belofte, dat hij ook die van 21 October 1865 getrouw zou nakomen, zoodat die vroegere verklaring moet worden beschouwd als in de latere te zijn geinsereerd. Daarna werd Tongkoe Pangeran INDRADI RADJA AMIR door den resident op nieuw als vorst van Langkat erkend, onder voorbehoud van de nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal.

Wenschelijk ware het geweest wanneer in de verklaring

van Januarij 1869 eene bepaling ware opgenomen omtrent den afstand, in de toekomst, van terrein voor eventueel welligt op te rigten gouvernements-etablisementen, als ook tot afschaffing of niet toepassing in den vervolge, van de straf van rottingslagen. Den resident is dienaangaande eene opmerking gemaakt. Hij heeft nu door zijn invloed te zorgen, dat de betrokken vorst ook hierin de inzichten der Regering volge.

*Zeven overeenkomsten, contracten enz. met
inlandsche Indische vorsten.*

N°. 6.

ACTE MET DELI.

De resident van Riouw en onderhoorigheden, als gemagtigde van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, en sultan MOHAMAD SJAHBIN sultan OSMAN PERKASA ALAM, vorst van Deli, het wenschelijk achtende dat de acte van 6 October 1865, waarbij eene regeling is gemaakt van de grenzen van het rijk van Deli en onderhoorigheden, alsnog worde onderworpen aan de goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie, hebben tot dat einde de bedoelde acte hier geïnsereerd, luidende als volgt:

De resident van Riouw en onderhoorigheden, als gemagtigde van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, bij verklaring van den 22sten Augustus 1862 (1) als vorst van Deli hebbende erkend sultan MOHAMAD SJAHBIN OSMAN PERKASA ALAM, willende overgaan tot het bepalen der onderhoorigheden van het rijk Deli;

Aangezien:

„ dat het nu duidelijk gebleken is dat het landschap Padang vroeger door den vorst van Deli met de wapenen is overwonnen, zonder dat na dien tijd het oppergezag van Deli aldaar immer geheel is verloren gegaan;

„ dat in het landschap Bedagaj door den sultan van Deli door middel van een gemagtigde, bij voortdurend gezag gevoerd is en de inkomsten genoten zijn, en dat dit bestuur aldaar zonder tegenstand van de bevolking of hoofden van het landschap Bedagaj is blijven bestaan;

„ dat, hoewel het landschap Danai onlangs door den sultan van Serdang met geweld van wapenen onder zijn gezag gebragt is, het evenwel duidelijk is gebleken dat het landschap Danai vroeger tot het rijk van Deli heeft behoord en derhalve weder onder het gezag van den vorst van Deli behoort teruggebragt te worden;

„ dat eindelijk omtrent het landschap Pertjoet het zeker is, dat dit steeds eene onderhoorigheid van den sultan van Deli is geweest.”

Hieromtrent ingewonnen zijnde het gevoelen van den dato Laksamana van Boekit Batoe, gemagtigde van den sultan van Siak Srie Indrapoera, en hobbende de sultan van Deli verklaard afstand te doen van alle aanspraken, op eenige andere landstreek, zoo worden de bovengenoemde landschappen Padang, Bedagaj, Danai en Pertjoet bij dezen door mij resident van Riouw en onderhoorigheden erkend als onderhoorigheden van het rijk Deli.

Gegeven te Serdang den 6den October 1865.

De Resident voornoemd,
(was get.) E. NETSCHER.

(Ter linkerszijde van de handteekening van den resident van Riouw stond zijn zegel met blaauwen inkt afgedrukt.

Lager stond het zegel van den sultan van Deli met zijne handteekening en dat van zijn rijksbestierder).

NOTA VAN TOELICHTING op de
acte met den sultan van Deli, 12 Januarij 1869 gepasseerd.

Het doel van deze acte is om te trachten een einde te maken aan de voortdurende quaestien nopens het bezit van kleine landschappen, tusschen de vorsten van Deli en Serdang.

Die landschappen zijn Danai, Pertjoet, Bedagaj en Padang.

Zij zijn jaren lang geweest het onderwerp van twisten tusschen de genoemde vorsten, en bragten schatting op aan hem die het sterkst was, en niet zelden aan beiden te gelijk, zoodat het onmogelijk was omtrent al die districten nog uit te maken, wie de oorspronkelijke bezitter er van was geweest.

Het bleek echter, dat in den laatsten tijd Serdang zich met geweld van die landstrecken had meester gemaakt, en, hoezeer de sultan van Deli wenschte dat de quaestien zouden worden onderzocht door den controleur te Deli, hield die van Serdang zich terug en onttrok zich aan ontmoetingen met den controleur.

Zelfs op brieven van den resident van Riouw, over deze zaak, word alleen geantwoord, dat de sultan geen oorlog voerde, terwijl hij desniettemin rivieren afsloot en hoofden met gewapend volk naar verschillende plaatsen zond. Hij liet zelfs toe, dat Assahan te Padang en te Bedagaj oorlog voerde en versterkingen opwierp.

Om aan deze zaken een einde te maken, werd op 6 October 1865, nadat de sultan van Serdang schuld erkend en vergiffenis gevraagd had, in overeenstemming met eenen gemagtigde van den sultan van Siak, eene regeling gemaakt der plaatsen, die voortaan definitief onder Deli zouden behooren, waardoor hij terugkreeg Pertjoet, Danai, Bedagaj en Padang.

Hiervan werd eene acte opgemaakt.

Al de hoofden der genoemde landschappen waren bij die gelegenheid opgeroepen, en hun werd deze regeling voorgelaten.

Niemand had daartegen iets in te brengen. Zij stonden zelfs liever onder Deli dan onder Serdang, omdat te Deli een Nederlandsch ambtenaar is.

Vermits echter zoodanige regeling alléén mag geschieden onder het voorbehoud der nadere goedkeuring en bekrachtiging van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal, en dit den sultan van Deli werd medegedeeld, is op den

(1) Gedrukte stukken Tweede Kamer 1865-1866 (117) en 1867-1868 (31).
N°. 15. 6.

12den Januarij 1869 eene nieuwe acte opgemaakt, om te worden onderworpen aan 's Gouvernements bekrachtiging, en waarin de acte van 6 October 1865 in haar geheel is opgenomen.

Aldus gedaan te Deli, den 12den Januarij 1869.

De Resident van Riouw,
(w. g.) E. NETSCHER.

Bovenstaande acte is goedgekeurd en bekrachtigd den zes en twintigsten October des jaars achttien honderd negen en zestig.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie,
(w. g.) P. MIJER.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,
(w. g.) VAN HARENCARPEL.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) BOOL.

Voor eensluidend afschrift,
De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

FEITH.

*Zeven overeenkomsten, contracten enz. met
inlandsche Indische vorsten.*

N°. 7.

ACTE VAN BEVESTIGING.

Nadat MANGGA DAENG MANASSA, vorst van Sanggar, uit hoofde van krankzinnigheid door den hadat van dat land afgezet en LA-KAMENA DAENG ANDJONG, volgens de keuze van hadat en volk tot diens opvolger benoemd was, is het dengouverneur van Celebes en onderhoorigheden gebleken, dat die benoeming op wettige wijze plaats gevonden heeft, zoodat genoemde LA-KAMENA DAENG ANDJONG als vorst van dat rijk behoorde bevestigd te worden.

Zoodra hij dus op heden den zes en twintigsten Julij 1800 negen en zestig ten Gouvernementshuize te Bima de aan deze acte geannexeerde verklaring afgelegd en beëdigd had; is de Gouverneur voornoemd er toe overgegaan om LA-KAMENA DAENG ANDJONG, onder nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie, in zijne waardigheid van vorst van Sanggar te bevestigen, gelijk geschiedt bij deze.

Ten blijke waarvan deze acte opgemaakt en ondertekend is door den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

(w. g.) BAKKERS.

Ter ordonnantie van denzelfden,

De Controleur ter beschikking,

(w. g.) BENSACH.

VERKLARING.

Ik LA KAMENA DAENG ANDJONG, vorst van Sanggar, be loof plegtig:

1°. aan het Nederlandsch-Indische Gouvernement als mijn opperheer en aan de door hetzelfde over mij gestelde magten als mijne overheid allen verschuldigten eerbied, gehoorzaamheid en hulp te bewijzen;

2°. het op den 14den Augustus 1858 (1) door mijn voorganger met het Nederlandsch-Indische Gouvernement gesloten contract getrouwelijk te zullen nakomen, en wel in het bijzonder;

3°. het welzijn des volks te bevorderen;

4°. met regtvaardigheid te regeren; .

5°. in vrede met mijne naburen te leven;

6°. den zeeroof te beletten;

7°. den slavenhandel tegen te gaan;

8°. den landbouw te beschermen;

9°. de nijverheid te bevorderen;

10°. tot bloei van den handel mede te werken;

11°. de scheepvaart te ondersteunen;

12°. aan schipbreukelingen hulp te verleenen, en gestrande goederen te bergen, en niet te gedoogen dat door mijne onderdanen in strijd daarmee gehandeld worde;

13°. mij in geene staatkundige betrekking te stellen met vreemde mogendheden;

14°. om bij het opleggen van straffen te letten op de daarbij gemaakte bepalingen omtrent den landaard en de godsdienst van den schuldige.

Wijders verbind ik mij om aan Europeanen of andere Oostersche of Westersche vreemdelingen geene gronden af te staan en huone toelating of vestiging buiten de havens van mijn rijk niet te vergunnen zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Handelaren echter zullen in de havens van het rijk van Sanggar worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden, zonder die voorkennis en toestemming, zoo lang zij de orde en rust niet verstoren, zullende van hun meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens door den vorst kennis moeten worden gegeven aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

En op dat deze beloften ten allen tijde kunnen blijken, zoo is daarvan deze acte opgemaakt, met een heiligen eed op den Koran bevestigd en voort met het zegel en de handteekening van den vorst bekrachtigd.

Aldus gedaan, geteekend en bezworen te Bima, den zes en twintigsten Julij des jaars 1800 negen en zestig.

(Hier stond:)

Handteekening van LA KAMENA DAENG ANDJONG,
vorst van Sanggar.

(Hier stond:)

Handteekening van MANGILE DAENG MATOEPPOE,
radja-bitjara van Sanggar.

(Hier stond:)

Handteekening van LA MORIE, boemiloema van
Sanggar.

(Hier stond:)

Handteekening van MOEHAMMAD DAENG MALOELOE,
sabandar van Sanggar.

Bovenstaande handteekeningen zijn gesteld in onze tegenwoordigheid.

*De Controleur ter beschikking van den Gouverneur
van Celebes en onderhoorigheden,*

(w. g.) BENSACH.

De Controleur van Bima,

(w. g.) EILERS.

*De Commies op het bureau van inlandsche zaken
te Macassar,*

(w. g.) BRUGMAN.

(Hier stond de handteekening van:)

den matoewa der Boginesche kampong te Bima.

(Hier stond de handteekening van:)

den pangoeloe der Maleische kampong te Bima.

(1) Gedrukte stukken Tweede Kamer 1859—1860 (LV.)

Bovenstaande acte en verklaring zijn goedgekeurd en bekrachtigd op den derden November des jaars achttien honderd negen en zestig; onder voorwaarde nogtans, dat in de tweede en derde alinea van artikel veertien der bedoelde verklaring in stede van de woorden: »gouverneur van Celebes en onderhoorigheden», alleen worden gelezen de woorden: »te Bima bescheiden vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement».

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie,

(w. g.) P. MIJER.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w. g.) VAN HAREN CARSPÉL.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(w. g.) BOOL.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

FEITH.

NOTA VAN TOELICHTING op de acte van bevestiging van den vorst van Sanggar (eiland Sumbawa), gouvernement Celebes en onderhoorigheden, op 26 Julij 1869, en de door hem afgegeven verklaring.

Even als de vijf andere rijken van het eiland Sumbawa was Sanggar vóór het sluiten van het Bongaaisch contract in 1667, eene onderhoorigheid van het Macassaarsche rijk en werd het vervolgens cijnshaar aan de Oost-Indische Compagnie, zonder wier voorkennis geen vorsten op den troon mochten verheven worden.

De geringe uitgestrektheid en bevolking van het rijk waren welligt de hoofdredenen dat zelden quaestien voorkwamen wegens overtreding der contracten.

Omtrent het midden van de vorige eeuw was ten gevolge van binnenlandsche oorlogen als anderzins, voornamelijk in het rijk van Sumbawa, de verhouding van de Oost-Indische Compagnie tot de verschillende rijken van het eiland zoo uiteenlopend geworden, dat eene betere regeling daarvan noodzakelijk gekeurd werd.

Deze regeling kwam tot stand bij het contract van 9 Februarij 1765, waaraan de zes vorsten van het eiland, en dus ook de vorst van Sanggar, MOEHAMMAD DJOHAN SJAH, deel namen.

Dit contract bleef in werking tot in het midden van deze eeuw, toen successivelijk met elk van de vier rijken van Sumbawa (want Tambora en Papekat waren in 1815 door eene uitbarsting van den berg Tambora geheel vernietigd) afzonderlijke contracten gesloten werden, op den voet van de laatste met eenige vorsten van Celebes aangegane overeenkomsten.

Zoo werd dan ook den 14den Augustus 1858 (1) met MANGGA DAENG MANASSA een nieuw contract gesloten, tot welks naloving zijn opvolger LA KAMENA DAENG ANDJONG zich thans bij de aan deze acte van bevestiging behoorende verklaring mede verbonden heeft.

(1) Gedrukte stukken Tweede Kamer 1859—1860 (LV).

*Zeven overeenkomsten, contracten enz. met
inlandsche Indische vorsten.*

N°. 8.

VERKLARING.

Ik MOEHAMMAD SALEH BOEMI-LOEMA-RASANAË die de voogdijschap over den jeugdigen sultan ABDOE-L-AZIES tot diens meerderjarigheid op mij genomen, en in die hoedanigheid het bestuur over het rijk van Bima aanvaard heb, beloof bij deze plegtig:

1°. aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement als Opperheer, en aan de door hetzelfde over mij gestelde magten als mijne overheid, allen verschuldigden eerbied, gehoorzaamheid en hulp te bewijzen;

2°. het op den 9den November 1800 zeven en vijftig (1) door den jongst overleden sultan ABDOELLAH met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement gesloten contract getrouwelijk te zullen nakomen, en wel in het bijzonder:

3°. het welzijn des volks te bevorderen;

4°. met regtvaardigheid te regeren;

5°. in vrede met mijne naburen te leven;

6°. den zecroef te beletten;

7°. den slavenhandel tegen te gaan;

8°. den landbouw te beschermen;

9°. de nijverheid te bevorderen;

10°. tot bloei van den handel mede te werken;

11°. de scheepvaart te ondersteunen;

12°. aan schipbreukelingen hulp te verleenen en gestrande goederen te bergen, en niet te gedoogen, dat door onderdanen van het rijk van Bima in strijd daarmee gehandeld worde;

13°. mij in geen staatkundige betrekking te stellen met vreemde mogendheden;

14°. om bij het opleggen van straffen te letten op de daarbij gemaakte bepalingen omtrent de landaard en de godsdienst van den schuldlige.

Wijders verbind ik mij om aan Europeanen of andere Oostersche of Westersche vreemdelingen geene gronden af te staan en hunne toelating of vestiging buiten de havens van het rijk van Bima niet te vergunnen, zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Handelaren echter zullen in de havens van het rijk van Bima worden toegelaten, en aldaar verblijf mogen houden zonder die voorkennis en toestemming zoolang zij de orde en rust niet verstoren, zullende van hun meer dan drie maanden voortgezet verblijf in de havens door het bestuur van Bima kennis moeten worden gegeven aan den Gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Verder verbind ik mij plegtig, om de opvoeding van den jeugdigen vorst met alle naarstigheit ter harte te nemen, en niets te verzuimen wat strekken kan om hem niet alleen lichamelijk, maar ook verstandelijk en zedelijk te ontwikkelen, opdat hij den leeftijd van meerderjarigheid

bereikt hebbende, in staat zij zelf de teugels van het bewind in handen te nemen.

Eindelijk beloof ik onmiddellijk afstand van de regering te zullen doen, zoodra de jeugdige vorst meerderjarig en volgens het oordeel, zoowel van den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement op Bima, als van den hadat, geschikt zijn zal om zelf het bestuur te aanvaarden.

En opdat deze belofte ten allen tijde kunne blijken, zoo is daarvan deze acte opgemaakt en met een heiligen eed op den Koran bevestigd; voorts met het zegel van den vorst van Bima en mijne handteekening bekrachtigd.

Aldus gedaan, geteekend en bezworen ten Gouvernementshuize te Bima, op den zeven en twintigsten Julij 1869.

(get.) MOEHAMMAD SALEH BOEMI-LOEMA-RASANAË.

Bovenstaande handteekoning is gesteld in onze tegenwoordigheid.

De Controleur ter beschikking van den Gouverneur van Celebes en onderhoorigheden,

(get.) J. BENSBACH.

De Controleur van Bima,

(get.) EILERS.

De Commies op het bureau van inlandsche zaken te Macassar,

(get.) J. A. G. BRUGMAN.

(Hier stond:)

de handteekening van den matowa der Boeginesche kampong te Bima.

(Hier stond:)

de handteekening van den panghoeloe der Maleische kampong te Bima.

Nadat ABDOELLAH, vorst van Bima, op den 10den der maand Augustus des jaars 1800 acht en zestig overleden en diens nog zeer jeugdige zoon ABDOE-L-AZIES, volgens de keuze van hadat en volk, tot diens opvolger benoemd was, is het den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden gebleken, dat die benoeming op wettige wijze plaats gevonden heeft, zoodat genoemde ABDOE-L-AZIES als vorst van dat rijk behoorde bevestigd te worden.

Aangezien echter ABDOE-L-AZIES nog een kind, en dien ten gevolge onder de voogdijschap van MOEHAMMAD SALEH BOEMI-LOEMA-RASANAË en den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement te Bima gesteld was, is het den gouverneur voornoemd hoogst ongepast voorgekomen, om hem de overeenkomstig artikel 37 van het op den 9den November 1857 (1) met ABDOELA en den hadat van Bima gesloten contract gevorderde en met een eed op

(1) Gedrukte stukken Tweede Kamer 1858—1859 (XXIII).
N°. 15. 8.

(1) Gedrukte stukken Tweede Kamer 1858—1859 (XXIII).

den Koran te bekrachtigen verklaring te doen afleggen, weshalve hij vermeend heeft dit laatste niet van dit kind maar van diens voogd, den bovengenoemden MOEHAMMAD SALEH BOEMI-LOEMA-RASANAË te moeten verlangen, en nadat zulks geschied was, den jongen vorst en diens voogd, onder nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie, in hunne waardigheden te kunnen bevestigen gelijk geschiedt bij dezen.

Ten blijke waarvan deze acte opgemaakt en ondertekend is door den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

(get.) **BAKKERS.**

Ter ordonnantie van denzelfden,

De Controleur ter beschikking,

(get.) **J. BENSACH.**

Bovenstaande acte en verklaring zijn goedgekeurd en bekrachtigd op den derden November des jaars achttien honderd negen en zestig, onder voorwaarde nogtans, dat in de tweede en derde alinea van artikel 14 der bedoelde verklaring in stede van de woorden: „Gouverneur van Celebes en onderhoorigheden”, zullen worden gelezen de woorden: „te Bima bescheiden vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement.”

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie,

(get.) **P. MIJER.**

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(get.) **VAN HARENCARSPEL.**

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) **BOOL.**

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,

FEITH.

NOTA VAN TOELICHTING op de acte van bevestiging uit te reiken aan den jongen sultan van Bima **ABDOE-L-AZIES**, bij zijne erkenning als zoodanig onder de voogdij van **MOEHAMMAD SALEH BOEMI-LOEMA-RASANAË**, en op de verklaring, door dezen in zijne voormelde hoedanigheid den 27sten Julij 1869 beëdigd, bezegeld en ondertekend.

Het rijk van Bima werd in het begin van de zeventiende eeuw door de Macassaren ten onder gebracht, en bleef aan hunne suprematie onderworpen, tot dat het bij het Boengaisch contract van 18 November 1667 daaraan onttrokken werd.

Eerst den 1sten October 1669 echter werd het eerste contract tusschen het rijk van Bima en de Oost-Indische Compagnie gesloten.

Aangezien Bima echter tot het sluiten van dit verdrag niet geheel vrijwillig was overgegaan, maar daartoe had moeten gedwongen worden, kwam het al dadelijk in eene andere verhouding tot de Compagnie dan de vrije bondgenooten op Celebes.

In dat contract was de bepaling niet opgenomen dat de rijksgrooten bij overlijden van den vorst geen opvolger verkiezen mogten, zonder voorweten en toestemming van

de Compagnie, doch deze beschouwde zulks als genoegzaam opgesloten in het artikel waarbij zij als schuts- en beschermvrouw erkend werd.

Ofschoon de Gouverneur **BLOK** in zijne beknopte historie tevens aantekende, dat de vorsten van Sumbawa het met die opvatting niet eens waren, blijkt het evenwel dat in dit opzigt meestal aan het verlangen van de Compagnie voldaan is, die meermalen in de opvolging eigenmagtig voorzien, en zelfs vorsten afgezet, of juist gezegd, door de rijksgrooten heeft doen afzetten.

Dit was bijv. in Junij 1751 het geval met de koningin van Bima **KAMALOE-SJAH**, omdat deze, na in 1748 den troon bestegen te hebben, niet alleen daarvan niet op de vereischte wijze kennis aan den gouverneur gegeven, maar ook de contracten niet gerenoveerd had, en daarenboven in het geheim gehuwd was met den Macassaarschen prins **KABAENG-KANDJILO**, die daartoe zonder pas en dus op onwettige manier naar Bima vertrokken was.

In hare plaats werd tot sultan verheven haar halve broeder van vaders zijde **SRI-NAWA** onder den naam van **ABDOE-L-KADIM MOEHAMMAD-SJAH ZHILLOE-L-LAHIFIE-L-ALAM**.

Deze sultan **ABDOE-L-KADIM**, van wien de tegenwoordige minderjarige sultan **ABDOE-L-AZIES** in regte lijn afstamt, nam den 9den Februarij 1765 deel aan het algemeen contract, hetwelk dien dag te Macassar tusschen al de vorsten van het eiland Sumbawa en de Oost-Indische Compagnie gesloten werd.

Hij werd na zijn dood in 1773 opgevolgd door zijn minderjarige zoon **ABDOEL-L-HAMIED-MOEHAMMAD SJAH ZHILLOE-L-LAHI-FIE-L-ALAM**, die van wege zijne minderjarigheid eerst den 26 Mei 1792 het contract van 1765 renoveerde.

Hij overleed in 1817 en werd opgevolgd door zijn eenigen zoon **ISMAËL**, die te Bima het contract renoveerde.

Na **ISMAËL**'s dood, werd de troon bestegen door zijn minderjarigen zoon **ABDOELLAH** onder voogdij van den rijkbsbestierder **MOEHAMMAD JACOB**, die, ten einde het regentschap langer te bezitten, de besnijdenis van den jongen sultan, niettegenstaande de Gouverneurs **DE BRAUW** en **SCHAAP** daarop bij herhaling aandrongen, onder allerlei gezochte uitvlugten uitstelde, zoodat de sultan eerst in het midden van 1857 zelf het bewind in handen kreeg en naar Macassar opkwam om het contract te bezweren.

Het contract van 1765, hoewel tot dien tijd toe gehandhaafd, bevatte zooveel bepalingen die door de tijden vervallen waren of wijziging behoefden, dat het noodzakelijk geacht werd nieuwe naar de tijdsomstandigheden veranderde contracten te sluiten met al de rijken van het eiland.

De nieuwe sultan van Bima renoveerde dus niet, zoo als vroeger bij elke troonsbeklimming van een nieuwen vorst gedaan was, het contract van 1765, maar sloot den 9den November 1857 (1) te Macassar een nieuw contract met het Gouvernement.

De oude rijkbsbestierder **MOEHAMMAD JACOB** behield echter, niettegenstaande **ABDOELLAH** het bewind aanvaard had, zoo grooten invloed op het bestuur van het Rijk, dat de sultan tot aan des rijkbsbestierders dood, die den 4den April 1868 plaats vond, slechts in naam vorst was.

Ongelukkigerwijze kwam echter de sultan, die, van den op hem uitgeoefenden dwang ontslagen, eigenschappen toonde te bezitten, die grond gaven zich veel goeds van zijne regering te beloven, reeds den 10den Augustus 1868, dus zeer kort na den rijkbsbestierder, te overlijden, zonder volwassen kinderen na te laten.

Zijn oudste zoon **ABDOE-L-AZIES**, die hem in de regering opvolgde, was toen slechts vijf jaren oud en moest dus onder voogdij staan.

Om echter te voorkomen dat **SAWI DAENG MANASSA**, de nieuw verkozen rijkbsbestierder, het voetspoor van zijn voorganger volgende, zich te veel gezag aanmatigde, en den sultan in zijne regten verkortte, waartegen de controleur van Bima, ofschoon hij toezienende voogd is, niet genoegzaam zou kunnen waken en hetgeen vermoedelijk plaats zou hebben, wanneer hem, even als vroeger **MOEHAMMAD JACOB**, tevens de voogdij opgedragen mogt worden, werd door het Europeesch bestuur bewerkt dat laatsgemeld ambt niet aan hem maar aan een ander persoon opgedragen werd.

(1) Gedrukte stukken Tweede Kamer 1858—1859 (XXIII).

Het karakter van den verkozen voogd, met name den BOEMI-LOEMA-RASANAË MOEHAMMAD SALEH, schijnt voldoende waarborgen voor eene zorgvuldige behartiging van des sultans belangen op te leveren.

Het is den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden noodig noch wenschelijk voorgekomen om den voogd en den hadat thans reeds de verpligting op te leggen tot bevoor-

dering van het volksonderwijs in gemeld rijk, omdat zij bij hun geringen graad van ontwikkeling zulk eene bepaling zelfs niet zouden begrijpen, veel minder nog die kunnen toepassen. Overbodig scheen eveneens eene bepaling tot afschaffing der straf van rottingslagen, omdat die straf niet enkel in geen van de inlandsche wetboeken van gemeld gouvernement aangetroffen, maar ook niet toegepast wordt.

*Zeven overeenkomsten, contracten enz. met
inlandsche Indische vorsten.*

VERSLAG DER COMMISSIE.

N° 9.

VERSLAG DER COMMISSIE, uitgebragt
in de zitting van de Tweede Kamer der
Staten-Generaal van den 10den Maart 1871.

De Minister van Kolonien heeft, met verwijzing naar art. 44 van het Reglement op het beleid der Regering in Nederlandsch Indie, onder dagteekening van 19 September 1870, een schrijven tot de Kamer gerigt, strekkende ten geleide van verschillende Staatsstukken, daarin kortelijk aangeduid. Twee dier bescheiden houden in verdragen gesloten met inlandsche vorsten op Nederlandsch Indisch grondgebied zetelende. De overige bevatten verklaringen, bevestigingen en erkenningen, tusschen het Indisch gouvernement en eenige inlandsche titularissen gewisseld. Zij zijn uitvloeisels van overeenkomsten van vroeger dagteekening en staan in verband met handelingen daarna gepleegd of met omstandigheden sinds gewijzigd.

Deze stukken zijn gesteld in handen eener Commissie, op 22 September jl. door den Voorzitter, daartoe door de Kamer gemagtigd, benoemd. Zij heeft, zich kwijtende van den last haar opgedragen, de eer, na naauwkeurig onderzoek der documenten voormeld, de navolgende opmerkingen aan het oordeel der Kamer te onderwerpen.

Is de Commissie aan den éénen kant zeer geneigd de vrijgevigheid door de Regering betoond bij deze mededeeling van Staatsbescheiden, te waarderen, en ziet zij met genoegen, dat van de vroeger opgelegde voorwaarde van geheimhouding nu geen sprake is, aan de andere zijde rees de vraag of de overlegging van een gedeelte daarvan met juistheid kan gezegd worden plaats te hebben in opvolging van art. 44 van het Regeringsreglement. Daarin toch wordt, onder voorbehoud, de mededeeling voorgeschreven van de *vredes- en andere verdragen* door den Gouverneur-Generaal gesloten met Indische vorsten en volken, alles met inachtneming van de bevelen des Konings. Getoetst aan de bewoordingen van dit wettelijk voorschrift, schijnen verschillende der overgelegde acten niet te beantwoorden aan de kennelijke bedoeling des wetgevers, nedergelegd in de uitdrukking, »vredes- en andere verdragen met Indische vorsten en volken aangegaan. De Commissie, erkennende dat de overeenkomst met den sultan van het Lingga-Riouwsche rijk en die met Pambaoewang gesloten, als verdragen zijn aan te merken in den zin van art. 44, heeft het oog meer bepaald gerigt op de acten en verdere documenten sub n° 4 tot 8 aangeboden. Zoo zijn de verklaringen door den sultan BASJAR OEDIN, sub dato 6 October 1865 en 9 Januarij 1869 afgelegd, te beschouwen als schriftelijke belijdenissen van schuld en van berouw over gepleegde overtreding van het oorspronkelijk contract van 16 Augustus 1862, met bijvoeging van eene beknopte recapitulatie der daarin op hem gelegde verbindtenissen. Zoo schijnt de sub n° 6 geproduceerde acte met den sultan van Deli gewisseld, niets anders dan een administratief besluit van den Souverein — het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, — houdende grensregeling ten aanzien van het gebied van eenige twistzieke vasallen. Zoo schijnt het eindelijk zeer twijfelachtig of iedere acte

van bevestiging van een nieuw opgetreden titularis, die onder dezelfde voorwaarden als zijn voorganger, het zelfbestuur voortzet, als „een verdrag” bedoeld bij art. 44, zij te beschouwen.

De Commissie maakt deze opmerking, omdat zij het geval zeer denkbaar acht, dat acten als de hier bedoelde — het gevolg zoowel van politieke handelingen en regelingen van verschillenden aard, als van gepleegde overtredingen der oorspronkelijke overeenkomst — voor mededeeling (zóc met als zonder geheimhouding) ongeschikt zijn. Op de verklaring des sultans BASJAR OEDIN, dd. 5 October 1865 — ruim 4 jaren later door den Gouverneur-Generaal goedgekeurd — zou als een voorbeeld kunnen gewezen worden. 't Is waar, het geldt daar een inlandschen gezaghebber, niet zonder treffend euphemisme vorst geheeten, iemand die zich door de openbaarmaking van ondergane vernederingen, vermoedelijk weinig gegriefd zal gevoelen. Maar het ontstaan van omstandigheden, waarin aan de mededeeling bezwaren zijn verbonden, is gebeurlijk. Door art. 44 Regeringsreglement, naar het schijnt, niet verplichtend gemaakt, heeft daarenboven de wetenschap van handelingen als in door de Commissie bedoelde documenten staan opgetoekend, voor de beide Kamers der Staten-Generaal slechts eene betrekkelijke waarde.

Voor zooverre betreft het sub n°. 2 overgelegde staatsstuk, de overeenkomst met den vorst van Pambaoewang, gedagteekend 29 Augustus 1868, kan de Commissie zich gedragen aan de beschouwingen door hare voorgangster, in het op 18 Mei 1870 vastgesteld verslag, bladz. 2, ontvouwd over den toestand van zaken in de zoogenaamde Mandharsche rijkjes. Daaronder wordt ook Pambaoewang — op 25 Augustus 1825 tot het Boengaisch contract opgetreden — gerekend te behooren. Geheel in overeenstemming met die beschouwingen is de inhoud der toelichtende nota, bij dit contract gevoegd. Het eenig doel van het Gouvernemenet met het sluiten van deze en soortgelijke verdragen, is om in geval van strand- en zeeroof, van plundering en moord, en het plegen van andere wederregtelijke handelingen door de inheemsche bevolking van het betrokken gewest, eenen titel in handen te hebben die de overtreding constateert en de aanwending der tuchtroede tegen lastige vasallen, als inzonderheid de Mandharsche hoofden zijn, wettigt.

Van veel meer belang is de sub n°. 3 aangeboden overeenkomst, op 30 September 1868 met den sultan van Lingga-Riouw en onderhoorigheden getroffen.

De inhoud dezer acte worde overal gezien in het licht der belangrijke bijzonderheden door het jongste Koloniaal Verslag met betrekking tot dit eilanden-gebied verschaft. Op bladz. 46 van genoemd Verslag vindt men de redenen ontwikkeld die het Indische Gouvernemenet hebben gebragt tot het besluit om het zelfbestuur des sultans van Lingga-Riouw aan gewigtige beperkingen te onderwerpen. De Indische verordening van 1 October 1869, n°. 5, bevat de wettelijke omschrijving der reorganisatie in die gewesten tot stand gekomen. Gebleken magteloosheid der inlandsche overheid om haar gezag te doen eerbiedigen en de orde te bewaren, noopte de Regering handelend en regelend tusschen beide te komen. De houding en gedragingen der vele uit Singapore en van elders komende Chinezen, die zich op eene der eilanden van het Lingga-gebied nederzetten, vorderden scherper toezigt en krachtiger breidel dan het inhoemsch bestuur bij magte was te geven. Tegen die gasten, die zich veelal als Britsche onderdanen wenschen beschouwd en bejegend te zien, scheen men niet opgewassen. Bij hunne nederzetting is het hun vooral te doen om timmerhout, bestemd voor uitvoer en verkoop, te vermeesteren. De middelen ter doelbereiking aangewend, waren niet altijd even keurig. Eigenmagtig en straffeloos werd veeltijds door hen in de bosschen geveld. Het kostbaarste hout werd weggeroofd. Dit wordt, naar de Commissie meent te weten, gewoonlijk naar Singapore uitgevoerd om vervolgens in de groote handelsplaatsen van Nederlandsch Indie en elders als Sinkapoersch hout ter markt te worden aangeboden.

Het verdrag strekt alzoo alleroerst om onwettige en onregtmatige handelingen, gepleegd door ingezetenen dezer eilanden, niet behoorende tot de inlandsche bevolking, te keoren. Hoezeer toch art. 1 alleen van Chinezen gewaagt, spreekt ook art. 4 van „de regtstreeksche onderdanen van het Nederlandsch-Indische Gouvernemenet”. De beoogde

handhaving van orde en gezag moet noodwendig de bescherming der inheemsche bevolking ten gevolge hebben.

Ter bereiking van dit doel wordt aangaande de aanstelling van Europesche politie-ambtenaren in zes afdeelingen fungerende, overeengekomen. In art. 4 zijn die afdeelingen genoemd. Overigens wordt de verhouding van den zelfbesturende vorst tot de Aborigenes gezegd dezelfde te blijven als voorheen. In de Nota van Toelichting vindt men dat beweren opgeteekend.

De onjuistheid dier laatste meening is echter — naar de Commissie meent — boven twijfel verheven. Zonder over het feit zelf eenig afkeurend oordeel te willen uitspreken, schijnt haar de magt van den inlandschen vorst door deze overeenkomst niet weinig beperkt, zoodat ook de politieke verhoudingen wel degelijk zijn gewijzigd! Niet alleen toch is hier sprake van Europesche gezaghebbers, in zes afdeelingen van des sultans gebied in diens regten tredende ten opzichte der niet tot de inheemsche bevolking behorende ingezetenen, maar in de tweede plaats beoogt het verdrag om het regt van belastingheffing geheel te onttrekken aan dien vorst en aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement over te dragen. De beperking van hetgeen art. 6 der acte noemt »het Gouvernements-pachtgebied" waaronder niet anders is te begrijpen dan »het regt van belastingheffing voor zooverre dat door de Regering door middel van verpachting werd uitgeoefend", wordt opgeheven. Dat de ontneming van dit regt aan eenigen Staat, welken ook, voor de regerende magt veranderde verhoudingen scheidt, is eene stelling wier betoog overbodig is.

Op bladz. 100 van het reeds genoemde jongste Koloniaal Verslag worden de gelukkige financiële uitkomsten dezer nieuwe inrigting van zaken vermeld. Daar wordt gelezen:

» De mindere opbrengst van het opiummiddel op Java en Madura wordt gedeeltelijk vergoed door stijging der pacht in de buitenbezittingen, voornamelijk in Riouw, ten gevolge van de verbetering die het pachtstelsel in den Lingga-Riouw Archipel in 1870 is te gemoet gegaan door de verstrekte meerdere middelen van bestuur en toezigt en de uitbreiding van 's Gouvernements pachtgebied over de geheele groep" enz.

De Commissie meent uit het bovenstaande te mogen afleiden dat door dit verdrag en de daaruit voortgevloeide handeling, de algemeene staat van zaken in het deel des Archipels waarop het betrekking heeft is verbeterd en alzoo het publiek belang is behartigd. Daardoor echter wordt op nieuw geleerd dat contractuele banden, met Indische vorsten van eenige betekenis aangeknoopt, zich in den regel nagenoeg geheel in een gouvernementsbeheer oplossen. Bij het scheppen van nieuwe of het uitbreiden van bestaande verbindtenissen, schijnt alzoo, naar het oordeel der Commissie, nauwelijks genoeg voorzigtigheid betracht te kunnen worden. De omvang der taak die in het Oosten op ons rust, staat voorzeker in geen juiste verhouding tot de krachten en middelen, waarover de Staat beschikt.

De sub n°. 4, 5, 6, 7 en 8 overgelegde acten, hebben der Commissie geen aanleiding gegeven tot andere opmerkingen of mededeelingen dan de algemeene bedenking boven ontwikkeld.

Ten slotte meent de Commissie, daartoe genoopt door het hoofdmotief dat tot het treffen van het verdrag Lingga-Riouw leidde en in verband met hetgeen dienaangaande in de twee jongste Verslagen is verhandeld, te moeten te kennen geven dat zij, ten aanzien van het vraagstuk der vestiging en toelating van vreemdelingen op Nederlandsch-Indisch territorium, zich geheel voegt bij de zienswijze door hare voorganger in het rapport van 18 Mei 1870 ontwikkeld. Ook de tegenwoordige Commissie is van oordeel dat uit het tractaat van 1824 tusschen Nederland en Groot-Britannie gesloten, slechts de verplichting voortvloeit om *Britsche* onderdanen — alzoo geen andere vreemdelingen — in de havens toe te laten tot het drijven van handel, doch dat dit beding voor het Nederlandsch bestuur geenszins de verplichting vestigt om aan eenigen vreemdeling — wie hij zij — het regt van nederzetting of ingezetenschap, zoo in als buiten de havens, toe te kennen. Art. 1 van het tractaat gewaagt uitsluitend van het »ten handel toelaten" van de wederzijdsche onderdanen der twee contracterende Mogendheden. De regel in art. 105 Regeringsreglement gesteld, geldt voor alle vreemdelingen zonder uitzondering.

De Commissie, hiermede volstaande, acht het onnoodig nadere inlichtingen of ophelderingen van de Regering te vragen. Zij stelt alzoo voor dat de Kamer besluite:

1°. de overgelegde stukken aan te nemen voor kennisgeving;

2°. van dit rapport afschrift te zenden aan den Minister van Kolonien.

Aldus vastgesteld den 9den Maart 1871.

HEEMSKERK Bz.
VAN ECK.
BLOM.
's JACOB.
VAN DER HUCHT.

